

همایش علمی-پژوهشی مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار

((با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه فرهنگیان، آموزش و پرورش، بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان ارشاد اسلامی، سازمان شهرداری (استان کرمانشاه) مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (استان تهران) و ...))

سر دبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینده مقالات در ۸ پایگاه ملی و بین المللی)

تاریخ برگزاری همایش: ۱۱ اسفند ۱۴۰۱ شماره مقاله: ۱۵/۹۰۲۴ رده بندی کنگره: ح ۲۶/۷۶۱۹

جنبه‌های نمایشی آسیه در قرآن و عهد عتیق

مریم رجبی

پژوهشگر و محقق

چکیده

مقاله تدوین یافته، که تحقیقی تفصیلی درباره عناصر نمایشی چون: طرح، ساختار، درون مایه، کشمکش، شخصیت و ... در داستان زندگی حضرت آسیه می‌باشد. مهم‌ترین هدف این پژوهش بررسی داستان زندگی آسیه در قرآن از نظر محتوا، شکل و شناسایی جنبه‌های نمایشی آن است. روش این تحقیق براساس نوع و هدف، بنیادی است و به اعتبار موضوع، دینی‌هنری است؛ و به اعتبار ماهیت، تحلیلی «توصیفی-تاریخی» است. نگارنده با این پیش فرض که داستان آسیه در قرآن به لحاظ محتوایی و شکلی قابلیت بازنمایی نمایشی دارد در صدد پاسخ به این سؤال برآمده است که جنبه‌های نمایشی داستان زندگی آسیه کدامند و کدام یک از آنها جهت نگارش متون نمایشی-دینی ظرفیت بیشتری دارند؟ به عبارت دیگر آیا «داستان آسیه سلام الله علیها» قابلیت اقتباس و ترجمهٔ نمایشی را دارد؟ احصای جنبه‌های نمایشی داستان آسیه می‌تواند ماده خام مناسبی برای نگارش متون نمایشی و به دنبال آن، نمایاندن داستان‌های قرآنی در قالب نمایشنامه، فیلم و یا تئاتر به مخاطبین امروز بوده و این گونه روایات تاریخی را ملموس تر سازد.

واژگان کلیدی: موسی، آسیه، فرعون، درام، عناصر دراماتیک، عناصر داستان

مقدمه

حضرت آسیه سلام الله علیها با اینکه به عنوان الگو برای مردان و زنان معرفی شده است، اما کمتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است و این در حالی است که آسیه نماد شجاعت و صبر است و کاملاً یک منتظر واقعی است که برای ظهور منجیش تلاش می‌کند و با اختیار خود با جبر محیط اطرافش مبارزه می‌کند. برای فرهنگ سازی و ایجاد تفکر در جامعه باید انسانها تربیت شوند. برای تربیت از شیوه‌های گوناگونی می‌توان بهره جست که مهم‌ترین آنها نشان دادن نمونه و الگوست. پژوهشگران آموزش و فرهنگ دقیقاً می‌دانند که ارائه نمونه، از شیوه‌های عینی و کاربردی تعلیم و تربیت است. یادگیری در این روش به طور غیر مستقیم و از طریق مشاهده صورت می‌گیرد که از موثرترین انواع یادگیری است. (ابراهیم امینی، ۱۳۷۲، ص ۲۳)

معنای آسیه: در لغت به معنی شفا دهنده، یکی از چهار زن برگزیده و مقدس در دین اسلام معرفی شده است نام او را از آمینا ملکه مصر مشتق دانسته‌اند. (خلیل بن احمد فراهیدی، ۱۴۱۰، ج ۷، ص ۳۳۳)

آسیه از ماده "اسی" است که در لغت به معنی حزن است، و اگر لفظ آسیه درباره یک بنا و ساختمان به کار رود، به معنی محکم بودن اساس و پایه آن می‌باشد. (مرتضی زبیدی و محد بن محمد ۱۴۴ق، ج ۱۹، ص ۱۵۹) اما در اصطلاح قرآنی نام زنی است که همسر فرعون و دختر مزاحم بوده، و برخی وی را عمه حضرت موسی دانسته‌اند. (ملاً فتحی الله کاشانی، ۱۴۲۳، ج ۷، ص ۳۰۲)

قرآن در دو آیه، از این بانوی بزرگوار با عنوان "امْرَأَتِ فِرْعَوْنَ" یاد کرده است.

بخش دوم: تعریف جنبه‌های نمایشی

بند اول: جنبه

- جنبه. [جَم بَ] (ع ! مص) کرانه و ناحیه. جنبه. [جَ نَ بَ] (ع !). پهلوی، کرانه (علی اکبر، دهخدا، ۱۳۶۵، ج ۵، ص ۱۱۲)

- جنبه. [ا. ع] «جنبه» (ج. ب) ناحیه، طرف، کرانه، اعتزال، کناره گیری. (حسن عمید، ص ۴۵۹)
- (ج ب یا ب) [ع. جنبه] (ا. ب) - پهلوی، طرف، ناحیه - ظرفیت، طاقت، توان - جلوه‌ای خاص از محتوای یک چیز - حالت، ویژگی، خاصیت. (محمد معین، ج ۱، ص ۱۲۴)

بند دوم: جنبه نمایشی در اصطلاح

مؤلفه‌های نمایشی، عناصر سازنده یک نمایش است که در حالت عادی از یکدیگر جدایی ناپذیرند و شباهت به استخوان بندی یک موجود زنده دارد و در واقع ساختاری است از شبکه درهم پیچیده از کیفیاتی منتج از فعل و انفعال متقابل پاره رویدادهای گوناگونی که برای برقرار کردن ارتباطی معین با مخاطب به طرزی خاص در کنار هم قرار می‌گیرند و همچون اجزای یک جسم کلی، به رغم وظیفه جداگانه‌ای که از جهت ارائه اطلاعات و برقرار کردن ارتباط مورد نظر برعهده هر یک از آنهاست در عین حال مفهوم واقع شدن معنای کامل هریک در گرو درک درست سایر رویدادها، در زمینه دستیابی بر مفهوم کلی مورد نظر است؛ چندان که از کل آنها چیزی بدست می‌آید که حاصل جمع فرد فرد آنها بسی بیشتر و حتی چیز دیگر است. پژوهنده به صورت تصنعی در شرایط تصویری آنها را جدا کرده تا به تجزیه و تحلیل ماهیت و کاربریشان بپردازد. (ابراهیم مکی، ۱۳۷۱، ص ۱۶۱)

بخش سوم: جنبه‌های نمایشی زندگی آسیه در قرآن

• آسیه در قرآن

در قرآن کریم دو بار از آسیه به طور مخصوص نام برده شده است. بیشتر تفاسیر هیچ توضیحی برای این آیات نمی‌دهد و گاهی فقط به صورت ترجمه بیان شده است.

- ۱ - وَ قَالَتْ امْرَأْتُ فِرْعَوْنُ قُرْتُ عَيْنَ لِي وَ لَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَن يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَ هُمْ لَا يَشْعُرُونَ .
سوره قصص (۲۸) ، آیه ۹

و همسر فرعون گفت این کودک نور چشم من و تو است (و رو به جلادان کرد و گفت) او را مکشید ، شاید ما را سود بخشد و یا اصلاً او را فرزند خود بگیریم. این را می گفتند و نمی دانستند (که چرا می گویند و این خداست که این پیشنهاد را به دلشان انداخته) .

۲- وَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ اِنَّ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِى الْجَنَّةِ وَنَجْنِى مِّنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهٖ وَ نَجِّنِى مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِيْنَ. (سوره طه (۲۰) ، آیه ۱۱)

و نیز خدای تعالی برای کسانی که ایمان آوردند مثلی می زند و آن داستان همسر فرعون است که گفت : پروردگارا نزد خودت برایم خانه ای در بهشت بنا کن و مرا از فرعون و عمل او نجات بده و از مردم ستمکار برهان .

قرآن شرح حال موسی و بنی اسرائیل را کامل توضیح داده است ، شخصیت فرعون ، هامان ، قارون و خود مردم بنی اسرائیل خوب شرح داده شده است . از آنجایی که قرآن حکیم است و بیهوده سخن نمی گوید ، همین دو آیه برای شناساندن شخصیت آسیه کفایت می کند.

این دو آیه را می توان به دو شکل بررسی کرد :

حالت اول : این آیات از زبان آسیه با توجه به شرایط آن زمان بررسی شود .

حالت دوم : این دو آیه به عنوان توضیح در مورد بنده ای از بندگان بررسی و شخصیت شناسی شود .

اما دلیل این انفکاک و بررسی به این صورت ، این است که در حالت اول خواننده می داند آسیه زن فرعون است و فرعون کیست و داستان چیست و چرا آسیه این را می گوید ، اما در مرحله بعد ، بدون اینکه ماجرای سربردن توسط فرعون را خواننده بداند و یا بداند آسیه زن فرعون است و یا اینکه زمان چه زمانی است و حتی جنسیت را دخیل نکرده و به صورت کلی بررسی شود.

حالت اول : آسیه ملکه مصر است و مانند فرعون قدرتمند است و نفوذ دارد (سید جعفر شهیدی ، ۱۳۷۱ ، ص ۹)، قرآن هم وقتی آسیه چنین می گوید و بقیه اطاعت می کنند ، نفوذ و قدرت آسیه را نشان می دهد و آسیه را زن قدرت مندی نشان می دهد .

* در برخورد با منکرات، ابتدا از راه عاطفه وارد شویم و سپس به امروپردازیم ، از نهی منکر زبانی غفلت نورزیم که بسیار کارساز است.(محسن قرائتی، ج ۹، ص ۲۲)

* استدلال و بحث نمی کند ، زیاده گویی نمی کند ، قدرتمندحرف می زند.

* تلقین اوست به فرعون ، روشنی چشم توست (لک)

۳-لَا تَقْتُلُوهُ

* اکنون قوی تر شده و نهی می کند .(او را نکشید)

* زن فرعون با گفتن «لَا تَقْتُلُوهُ» از کشته شدن موسی جلوگیری کرد، چنان که یکی

از برادران یوسف با گفتن «لَا تَقْتُلُوا یُوسُفَ» از کشته شدن یوسف جلوگیری

کرد. (محسن قرائتی، ج ۹، ص ۲۲)

* طاغوت ها از ابتدایی ترین عواطف انسانی نیز بی بهره اند و نیاز به تذکر دارند. (محسن

قرائتی، ج ۹، ص ۲۳)

۴-عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا

* استدلال می کند .(او سودمند است)

* خوش بینی را گسترش می دهد.

* قانون قتل عام نوزادان پسر، بر اساس منافع شخصی فرعون وضع شد و باز بر پایه امید به منافع آینده در مورد نوزاد آب آورده (حضرت موسی) همین قانون لغو گردید.«لَا تَقْتُلُوهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا» برخی

انسان ها در ظاهر بسیار بلند پروازند ولی در باطن اسیر نیازهای درونی خویش هستند . فرعون که

ادّعا می‌کرد «أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى» سرانجام می‌پذیرد که ممکن است یک نوزاد آب آورده برای او سودمند شود. (محسن قرائتی، ج ۹، ص ۲۲)

۵-أَوْ نَتَّخِذْهُ وَلَدًا

* توضیح می‌دهد که حداقل سود او به فرزندی گرفتن اوست.

* محبتش را نشان می‌دهد.

* او را فرزند خویش می‌گیرد و راه استدلال را بر دیگران می‌بندد.

* سریع مقام فرزندی و شاهزادگی به او می‌دهد و او را نیز قدرتمند می‌کند.

* فرعون از فرزند پسر محروم بود. لذا با پذیرش نوزاد از آب آورده، به حقارت و عجز خود

بیشتر پی برد. «نَتَّخِذْهُ وَلَدًا» (محسن قرائتی، ج ۹، ص ۲۲)

۶-وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

* گاه ایجاد علاقه و محبت میان افراد بر اساس یک خط غیبی است که خود

طرفین نیز از آن غافلند. «وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ»

* این دیگر سخن خداوند است (و ایشان نمی‌دانستند)، خوب هم اشاره به چه کسانی دارد و نمی‌دانستند یعنی چه؟

* هم شامل آسیه و درباریان

* هم، غیر از آسیه است و فقط شامل درباریان می‌شود.

نمی‌دانستند مگر آسیه را نمی‌دانستند این همان پسر موعود است نمی‌دانستند چه می‌کنند با دست خویش خود را هلاک می‌کنند.

*هُمُ لَا يَشْعُرُونَ أَي: هم لا يشعرون أَنَّهُ هو الذی ذهاب ملکهم علی یدیہ (ملاً محسن فیض کاشانی

، ۱۴۱۸ ق، ج ۲، ص ۹۲۱)

*وَهُمُ لَا يَشْعُرُونَ که این نه برای فرعون نفعی دارد و نه اولاد فرعون می شود مثل کسانی که اولاد پیدا نمی کنند بچه سر راهی بر میدارند و احکام اولاد بر او بار می کنند . (سید عبد الحسین طیب ، ۱۳۷۸ ش، ج ۱۰، ص ۲۱۰)

اینکه ندانیم او زن فرعون است فقط شخصی که این صحبت را کلی می کند فارغ از جنسیت و جریان ذبح پسران و... این مفهوم را تداعی می کند که یک انسان در حال دفاع از کودکی است و می خواهد طرف مقابلش را قانع کند ، طرف مقابل قصد کشتن کودک را دارد و او می خواهد قاتل را به رحم آورده و منصرف کند ، جان کودکی را نجات دهد.

گفت این کودک نور چشم من و تو است او را مکشید ، شاید ما را سود بخشد و یا اصلاً او را فرزند خود بگیریم . این را می گفتند و نمی دانستند . کودک مظهر ضعف است و نمی تواند از خودش دفاع کند اما شخصی می خواهد جلوی ظلم را بگیرد و جان طفل بیگناه را حفظ کند .

بسیاری از محققین غربی اصلاً قضیه موسی را قبول ندارند و باور نمی کنند . (سید جعفر شهیدی ، ص ۱۴) اگر در قرآن نقل نشده بود شاید ما هم می گفتیم خرافات است مگر می شود در چنین اوضاعی که یک مملکت دارد همه را می کشد بعد زنی پیدا می شود و بچه دار شود حال می خواهد او را نجات دهد ، مانند دیوانه ها او را در نیل می اندازد ! که چه شود ! اگر غرق نشود ! اگر به دست ناهل نیفتد ! این زن با چه فکری او را رها می کند ! و بعد این پسر درست برود در خانه فرعون ، فرعون کودک کش ، آنهم به روش سر بردن که وحشتناک ترین مرگ است ، بعد یکهو زنی بیاید و بگوید او را نکشید او بگوید بله قربان ، احمقانه است. سپس دوباره دنبال زن شیرده برای بچه بگردند آنقدر کودک یک دفعه عزیز شود و این بچه با تمام گرسنگی طاقت بیاورد و صبر کند تا فقط از مادرش تغذیه کند ، این ها یک مشت خرافات و داستان است .

البته اگر موحد بودند و قرآن می‌خواندند این مسئله آن چنان باورش سخت نیست ، همانند گلستان شدن آتش برای ابراهیم علیه السلام و معجزات دیگر ... که در قرآن آمده است .

انسان‌های ساده بسیار زودتر قبول می‌کنند اما انسانهایی که علمی دارند و تخصصی کسب کرده‌اند با فکر خود می‌سنجند و می‌بینند که خیر ، این‌ها بی علت نیست مگر می‌شود اینها تصادفی باشد اما چون پاسخ که بله علت آن خداست را یقینی قبول ندارند ، شک کرده و تردید می‌کنند ، دانستن وجود خدا با خدا باوری متفاوت است و از آن بالاتر مراتب ایمان به خدا و ایمان به ربوبیت اوست . خداوند پاسخ می‌دهد : و القیت عليك محبت مني لتصنع علي عيني. (سوره طه ، آیه ۳۹)

*البته صحنه بودن طفل ضعیف میان امواج خود شرایطی بود که خداوند برای موسی به وجود آورد زیرا کافران که خدا را قبول نداشتند و این گمان که او همان موعود است ضعیف می‌شد.

و يلوح للنظر أنَّ فرعون وجد في مخايل الطفل والعلائم الأخرى و من جملتها إيداعه في التابوت «الصندوق» و إلقاءه بين أمواج النيل، و ما إلى ذلك- أنَّ هذا الطفل من بني إسرائيل، و أنَّ زوال ملكه على يده، فجثم كابوس ثقيل على صدره من الهم و ألقى على روحه ظلُّه، فأراد أنَّ يجرى قانون إجرامه عليه. فأيده أطرافه و أتباعه المتملقون على هذه الخطئة، و قالوا: ينبغي أنَّ يذبح هذا الطفل، و لا دليل على أنَّ لا يجرى هذا القانون عليه . (ناصر مكارم شيرازی ، ۱۴۲۱ق ، ج ۱۲، ص ۱۸۷)

البته عده‌ای از مفسرین دلیلی ذکر می‌کنند که شفا گرفتن دختر فرعون از آب دهن موسی است که البته من در درستی و نادرستی آن تحقیق نکردم اما با توجه به این آیه عظیم القیت محبت منی ، ضرورتی نداشته است ، چرا که با توجه به آموزه‌های قرآن حتی اگر آسیه‌ای هم نبود خدا کار خویش را به سامان می‌انداخت (خود فرعون با محبت موسی نمی‌توانست او را بکشد) ، آسیه سخنش و عملش به نفع خویش بود نه کس دیگر ، اگر نه آسیه بود و نه مساله شفا دختر همین یک جمله ((القیت محبت منی)) برای زنده ماندن موسی کافی بود.

خداوند بر کاری اراده کند ، تمام مقدمات آن را نیز فراهم می‌سازد . در اینجا برای حفظ موسی علیه السلام ، به مادرش الهام می‌کند که فرزندت را به دریا بینداز ، به دریا امر می‌نماید که صندوق حامل

کودک را به ساحل ببر، به قلب دشمن القا می‌فرماید که او را بگیر و محبت کودک را نیز در دل او قرار می‌دهد.

امام باقر علیه السلام فرمود: خداوند چنان محبتی از موسی در دل مردم انداخت که هر کس موسی علیه السلام را می‌دید به او علاقه‌مند می‌شد. (محسن قرائتی، ج ۷، ص ۳۴۴)

* محبوبیت یکی از الطاف الهی است. آنکه دلها از اوست، محبت نیز از اوست. «مَحَبَّةٌ مِّنِّي» (محسن قرائتی، ج ۷، ص ۳۴۴)

* اولیای خدا، تحت نظر و تربیت ویژه پروردگار قرار دارند. «علی عینی»

* محبوب شدن به دست خداست «سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وِثًا» (سوره مریم، آیه ۹۶)

* دل‌ها نیز به دست اوست

* محبوب شدن رحمتی است که نصیب مؤمنان و صالحان می‌شود.

این حدیث صفات آسیه را خوب توضیح می‌دهد، زنی که بر بد خلقی همسرش صبر کرد و راه طلاق و جدایی را در پیش نگرفت بلکه بر عکس تا توانست برای غلبه بر محیطش و تغییر محیط تلاش کرد و از محبت و اخلاق استفاده کرد. در جامعه پسری نیست که زنده بماند ولی او محیط را تغییر می‌دهد موسی را زنده نگه می‌دارد و در این مجاهدت سخت استقامت کرد و شهید شد.

در قرآن کریم شخصیت آسیه سلام الله علیها صبور و خونسرد است و هر حرکت دشمن را پیش بینی می‌کند. هماهنگ و محتاطانه به پیش می‌رود و به نوعی فضای مفرح و کمیک را دامن می‌زند. اوج این زیرکی آسیه در مکالمه میان وی و فرعون می‌باشد که وقتی موسی را از نیل می‌گیرند، می‌گوید او را نکشید بلکه او را به فرزندی بگیریم و مایه روشنی چشم ماست. او سریع فضا را تغییر می‌دهد و صبر و مبارزه و مقاومتش برای تغییر شرایط محیطش تا زمانیکه به شهادت می‌رسد ادامه دارد. شخصیت پردازی آسیه در این قصه بسیار دقیق و جذاب است. دو مرحله تحول: دوره‌های جوانی، میانسالی و در نهایت کهنسالی برای وی تشریح شده است. در جوانی که موسی را نجات داده و از او مراقبت می‌کند تا اینکه او

بر می‌گردد و سپس از رسالتش دفاع می‌کند و این درشرایطی است که او در دنیا از مقام و تجملات و غفلت‌های دنیوی چیزی کم ندارد اما کاملاً خود را نیازمند پروردگار می‌داند. فرعون و درباریان او تمام ویژگی‌های شخصیت‌های منفی را دارند. فرعون آنقدر گستاخ و طاعی است که ادعای خدایی می‌کند و البته نمی‌تواند مقابله کند. آسیه در هر مرحله دارای ویژگی‌های خاص خود است و از نوجوانی تا کهنسالی مرحله به مرحله پخته‌تر و مؤثرتر عمل می‌کند. او اگر چه همسر فرعون است اما مراحل رشد و تکامل شخصیت او سیر صعودی را طی می‌کند. این سیر صعودی هم در راستای ابعاد معنایی و ارتباط و وابستگی او با خالق متعال است و هم در ابعاد زیستی و اجتماعی به این آگاهی می‌رسد که تنها نمی‌توانند خواسته‌های انسانی را برآورند.

آسیه در کودکی و نوجوانی سؤالاتی درباره خداوند، بت‌ها و بت پرستی دارد و در جوانی تبدیل به عقاید آگاهانه، مبارزه عملی جهت نابودی بت‌ها، استدلال‌هایی درباره خلقت و خداوند، نگاه اجتماعی‌تر به جامعه و مبارزه با فرعون و فرعونیان، گسترش اهداف تربیتی و اخلاقی و اجتماعی می‌شود که در نهایت همه اینها تسلیم بودن در برابر اراده خداوند است.

بخش چهارم: وضعیت مصر در زمان آسیه

مکان یکی از عناصر نمایشی است که در شکل‌گیری جهان داستان تأثیر بسزایی دارد. این مؤلفه نمایشی در خلق موقعیت دراماتیک و شکل‌گیری کنش نمایشی همواره مورد توجه درام نویسان بوده است. یکی از مکان‌هایی که در قصه آسیه نقش محوری دارد، سرزمین مصر است.

آسیه در زمان اوج قدرت مصر و پادشاهانش به دنیا آمده و زندگی کرده است. مصریان در صنعت، هنر، طب، ریاضی، نجوم، ستاره‌شناسی، کتابت، نگارش و معماری به پیشرفتهای شایان نائل آمدند. آنان با مخلوط ساختن مس و قلع، مفرغ را ساختند و با آن سلاحهایی چون شمشیر، کلاه خود، زره و بعدها چرخ ارابه، غلطک، اهرم، قرقره، چرخ خراطی، میخ، پیچ، مته سوراخ‌کننده سخت‌ترین سنگها و اژه برای بریدن سنگهای بزرگ جهت تابوت را ساختند. کارگران مصری، آجر، گچ و سیمان را تهیه می‌کردند. سفال را با ورقه‌ای از شیشه لعاب می‌دادند، آن‌ها شیشه‌گری را می‌دانستند، شیشه و سفال را با رنگهای مختلف تزیین می‌کردند. مصریان اولین کسانی بودند که به واسطه احتیاج شدید به هندسه

به علم هندسه پی بردند و دانشمندان بزرگ یونانی از آتن به مصر می‌آمدند و علم هندسه را نزد اساتید مصری یاد می‌گرفتند. مصریان نخستین قومی بودند که کاغذ را اختراع کردند و از ریشه گیاهانی که در ساحل نیل می‌رویید کاغذی به نام پایپروس ساختند و بر آن داستانها نوشتند. خط آنها نیز عجیب بود، این خط خارق العاده و شگفت انگیز عبارت از یک سلسله نقاشی‌های پشت سرهم بود که به شکل داستان مصور کنونی نوشته می‌شد. (سید جعفر شهیدی، ص ۳۰) از لحاظ اداری و وضع قوانین و نظم و ترتیب در امور، این سرزمین در آن روزگار در عالم بی مانند بوده است. در برابر قوانین، همه مردم مصر حقوق مساوی داشتند. مصریان نه تنها از نیروی سرشار و ارزان کارگران و مزدوران استفاده می‌کردند، بلکه برکات طبیعت و عطیات رودخانه نیل نیز به آنان استفاده سرشار می‌رساند. آنان در منبت کاری بر روی چوب مهارت داشتند. با گیاه پایپروس، ریحان، طناب، حصیر، کفش و کاغذ می‌ساختند. در پارچه بافی سرآمد بودند، بافتن پارچه‌ای بسیار ظریف و نازک که می‌توان آن را با ظریف‌ترین پارچه‌های حریر و ابریشمی امروز مقایسه کرد. در علوم فیزیک، شیمی، طب، کالبد شکافی، جراحی مغز و قلب و شناخت هفتصد گیاه دارویی، مصریان اولین قومی بودند که زهر کشنده‌ای را از گیاهان اطراف نیل استخراج کردند و آن را علیه دشمنان خود به کار بردند. شعبده بازی و جادوگری جزء حرفه مصریها بود و جادوگران مقام ارجمندی را به دست می‌آوردند. چون آسمان مصر همیشه صاف و پر ستاره بود، اولین بار مطالعات ستاره شناسی در مصر پیدا شد و اولین رصد خانه جهان در شهر اسکندریه به وجود آمد. (سید جعفر شهیدی ص ۱۴ - ۱۰)

بخش پنجم: دین مصر در زمان آسیه

دین به عنوان منشاء معنویت‌ها و سنت‌های مذهبی، یکی از مهمترین شرایط مفروض قصه قلمداد می‌شود. «جلوه آن را می‌توان در جوامع، رسوم و سنتهای مذهبی و در ارزشهای مذهبی یافت که شخصیت‌های نمایشی طرفدار آن هستند» (وماس، جیمز، ص ۵۴). بنابر این شایسته است این مؤلفه نمایشی در زندگی آسیه مورد توجه قرار گیرد.

خدایان مصر قدیم به چند گروه تقسیم می‌شدند: خدایان محلی، جهانی، نیمه خدایان و فرشتگان. قهرمانان و دانشمندانی که به مقام خدایی می‌رسیدند، حیوانات مقدس، خدایان خارجی و بیگانه،

خدایان عامیانه . آمون از مهمترین خدایان بود که فرعونها خود را فرزند وی می‌دانستند و این گفته فرعون که انا ربکم الاعلیٰ (سوره النازعات، ۲۴) از همین اعتقاد سر چشمه می‌گیرد . مومیایی کردن مردگان نشان از اعتقاد مصریان به رستاخیز و زندگی پس از مرگ دارد .

در عین حال ایجاد بناهای عظیم و غول آسا در طول ده‌ها سال برای ساختن معابدی که فقط بتواند جسد مومیایی شده فرعون و یا همسر فرعون را جاودان سازد ، پیش از آنکه عملی مضحک باشد هرچند که ریشه در نوعی تحکّم و زور گویی است ، اما افتخار فرعون نیز بود. (سید جعفر شهیدی ، آسیه ملکه مصر ، ص ۲۰)

نتیجه گیری

در بحث از مفاهیم به طور کلی می‌توان گفت آسیه در لغت به معنی حزن و در اصطلاح قرآنی نام زنی است که همسر فرعون بوده است .

در قرآن کریم از آسیه به طور مخصوص دوبار نام برده شده است که این دو آیه را می‌توان یا از زبان آسیه نه به عنوان زن فرعون بلکه به عنوان شخصی که می‌خواهد طرف مقابلش را که قصد کشتن کودک را دارد قانع کند ، و یا به عنوان توضیح در مورد بندهای از بندگان بررسی کرد .

در کتب حدیثی نیز احادیث با اهمیتی در باره آسیه بارها تکرار شده است .

برای جنبه‌های نمایشی زندگی آسیه در قرآن که به عنوان پیرنگ های فرعی زندگی آسیه بشمار می‌آیند می‌توان موارد زیر را نام برد :

(۱) خواب فرعون و کشتن بنی اسرائیل (۲) سیاست آسیه در مقابله با فرعون که صداقت و سخن راست می‌باشد . (۳) فرزند گرفتن موسی که آسیه او را از قتل نجات داد و سریع به دنبال زن شیرده مناسب برای وی گشت . (۴) دعای آسیه و انتظار منجی که درخواستش این بوده خدای تعالی برایش در بهشت خانه‌ای بنا کند (۵) ایمان آوردن سریع آسیه به موسی که وی همان بار اول که موسی به کاخ فرعون آمد و معجزات خویش را نشان داد به او ایمان آورد . (۶) مناظره موسی و فرعون (۷) نمایش ساحران (۸)

آسیه و زن آرایشگر ۹) آسیه و حس تنهایی در قصر ۱۰) دعا و درخواست آسیه از خدا ۱۱) برملاشدن ایمان آسیه ۱۳) شهادت آسیه ۱۴) مقام قرب آسیه .

پژوهشگران و محققان غربی تولد موسی علیه السلام را در آن شرایط جز قصه نمی‌پندارند چون علمشان ناقص است و خدا و قدرت وی را نادیده می‌گیرند . خداوندگری پروردگار اقتضا می‌کند که مستضعف را برمستکبر پیروز کند به شرط استعانت او به خدا و تکیه کردن او به قدرت الهی، چون قدرت فقط در دست خداوند می‌باشد .

سردمداران کافر کشورهای غیر مسلمان ، با شیوه‌های گوناگون و تبلیغات نادرست خود بر ضد حق ، اجازه و فرصت تفکر و اندیشه صحیح را از مردم سلب نموده‌اند در حالی که اولین و اساسی‌ترین حق انسانها ، حق حیات سالم است ولی آنها با فتنه و آشوب نمی‌گذارند چراغ هدایت دین به تمامی انسانها برسد .

منابع و مأخذ

❖ قرآن کریم

- ❖ سید عبد الحسین طیب ،أطیب البیان فی تفسیر القرآن، انتشارات اسلام ، تهران ، چاپ دوم ، ۱۳۷۸ش، ج۱۰، ص ۲۱۰
- ❖ ابن اثیر، عز الدین، الكامل فی التاريخ ج ۱. ترجمه سید محمد حسین روحانی، ۱۳۷۰، انتشارات اساطیر.
- ❖ محمد علی ابن باویه ،شیخ صدوق ، ترجمه محمد باقر کمره ای ، کتابچی ،تهران ،ششم ، ۱۳۷۶ش، ص۵۹۴،
- ❖ اسرار التوحید ، فی مقامات شیخ ابو سعید ابوالخیر
- ❖ ابوالفتوح رازی، حسین بن علی، ۱۴۰۸ ق، روض الجنان و روح الجنان فی تفسیرالقرآن، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی .
- ❖ احمدی، بابک ، ساختار وتاویل متن، چ چهارم، ۱۳۷۸تهران، نشر مرکز.
- ❖ ارسطو، «فن شعر»، ترجمه عبد الحسین زرین کوب، تهران، ۱۳۸۱م، انتشارات امیر کبیر، چاپ سوم.
- ❖ ارسطو، هنر شاعری (پئوتیکا) ، ترجمه فتح الله مجتبایی، ۱۳۳۷، بنگاه نشر اندیشه، تهران.
- ❖ اسلین، نمایش چیست؛ ترجمه شیرین تعاونی(خالقی)؛ ۱۳۷۹، چاپ سوم، تهران: نمایش.
- ❖ اشتهااردی، محمد مهدی، ، قصه‌های قرآن، ۱۳۸۸، انتشارات نبوی، قم: حجازی.
- ❖ انوری، حسن، ، فرهنگ فشرده سخن، دوره دو جلدی، ۱۳۷۷، تهران، سخن.

- ❖ انوشه، حسن، بی تا، فرهنگنامه ادبی فارسی دانشنامه ادب فارسی ۲، چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات.
- ❖ اصول کافی، کتاب فضل القرآن، باب ثواب قراءة القرآن حدیث ۵ ج ۲، ص ۱۶۲
- ❖ آدام، میشل، فرانسوا زرواز، تحلیل انواع داستان-رمان-درام-فیلم نامه، ترجمه: آذین حسین زاده و کتایون شهپرراد، چاپ دوم، ۱۳۸۵، تهران، نشر قطره.
- ❖ آرمر، آلن،، فیلمنامه نویسی برای سینما و تلویزیون، ترجمه ُ عباس اکبری، ۱۳۷۵، تهران: دفتر مطالعات سینمایی حوزه هنری.
- ❖ آقا بزرگ تهرانی، محمد محسن، طبقات اعلام الشیعه، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
- ❖ بستانی، محمد، اسلام و هنر، ترجمه حسین صارمی (یا صابری)، چاپ اول، ۱۳۷۱، مشهد، بنیاد پژوهشهای آستان قدس رضوی.
- ❖ بکری، شیخ امین، ، التعبير الفني فی القرآن الکریم، بیروت، ۱۹۹۴م ، دارالعلم للملایین.
- ❖ بنفشه، ادبیات کودکان و نوجوانان، چاپ ششم، ۱۳۸۲، تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.
- ❖ بهشتی، الهه، ۱۳۷۵، عوامل داستان، تهران، انتشارات برگ.
- ❖ پارسامهر، اسد، ۱۳۸۵، فرهنگ نام و نام گزینی، سیروان، چاپ نخست.
- ❖ پراندوجی، نعیمه، ناهید صحت، ۱۳۸۸، جلوه‌های هنری داستان حضرت ابراهیم(ع) در قرآن، پژوهش‌های قرآنی (قرآن و فلسفه تربیت)، شماره ۵۹ و ۶۰.
- ❖ پروینی، خلیل، ۱۳۷۹، تحلیل ادبی و هنری داستان‌های قرآنی، تهران: فرهنگ گستر، چاپ اول.

- ❖ پور نامداریان، تقی، رمز و داستان‌های رمزی در ادب فارسی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ دوم.
- ❖ تی یرنو، مایکل، ۱۳۹۱، بوطیقای ارسطو برای فیلمنامه نویسان، محمد گذر آبادی، تهران، نشر ساقی، چاپ دوم.
- ❖ داور پناه ابوالفضل، أنوار العرفان فی تفسیر القرآن، انتشارات صدرا، تهران، اول، ۱۳۷۵ ش، ج ۱۴، ص ۴۲۵
- ❖ دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران، مؤسسه لغت نامه دهخدا، ۱۳۶۵، ج ۵، ص ۱۱۲
- ❖ علی دوانی، زن در قرآن، بی جا، بی جا
- ❖ ثعلبی، ابی اسحاق احمد بن محمد بن ابراهیم النیسابوری، بی تا، قصص الأنبياء المسمی بعراس المجالس، بیروت، دارالمعرفه.
- ❖ ۱۴۲۲ق، الكشف و البیان عن تفسیر القرآن، بیروت، داراحیاء التراث العربی.
- ❖ جریر طبری
- ❖ جعفری، یعقوب، ۱۳۸۲، سیری در علوم قرآن، تهران، اسوه.
- ❖ جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۷۹ش، تسنیم، چ دوم، قم: اسراء.
- ❖ جوادی آملی، عبد الله، ولایت فقیه، نشر اسرا، چاپ هفدهم، ۱۳۹۴ش،
- ❖ ۱۳۷۹ش، تفسیر موضوعی قرآن مجید، چ اول، قم: اسراء.
- ❖ خبرنامه دین پژوهان، به نقل از سیره پیامبران در قرآن،

- ❖ جورن بولتن، ماری، دی ۱۳۸۰، «ادبیانی که راه می‌رود»: ترجمه: یدالله آقاعباسی، مجله نمایش؛ سال چهارم، شماره ۴۷.
- ❖ حسینی شاه عبد العظیمی، حسین بن احمد، تفسیر اثنا عشری، انتشارات میقات، تهران، اول ۱۳۶۳ش، ج ۱۰، ص ۲۲۱
- ❖ حسینی (ژرفا)، سید ابوالقاسم، ۱۳۷۹، مبانی هنری قصه‌های قرآن، قم: مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما، چاپ سوم.
- ❖ حسینی، محمد، ۱۳۸۴، ریخت شناسی قصه‌های قرآن، تهران: انتشارات ققنوس، چاپ دوم.
- ❖ حسینی همدانی، سید محمد حسین، انوار درخشان، کتابفروشی لطفی، اول، ۱۴۰۴ ق، ج ۶، ص ۴۴۴
- ❖ حنیف، محمد، ۱۳۸۴، قابلیت‌های نمایشی شاهنامه، چاپ اول، انتشارات سروش، تهران.
- ❖ حویزی، عبد علی جمعه، بی تا، تفسیر نورالثقلین، قم، نشر اسماعیلیان.
- ❖ خزائلی، محمد، ۱۳۸۷، اعلام قرآن، تهران، امیر کبیر.
- ❖ خطیب، عبدالکریم، بی تا، القصص القرآنی فی مفهومه و منطوقه، بیروت، دارالمعرفه.
- ❖ داد، سیما، ۱۳۷۵ش، فرهنگ اصطلاحات ادبی، تهران، مروارید، چاپ دوم.
- ❖ دهخدا، علی اکبر، ۱۳۶۵، لغت نامه دهخدا، تهران: مؤسسه لغت نامه دهخدا.
- ❖ راغب، عبدالسلام، ۲۰۰۵م، الدراسة الأدبیة، الطبعة الأولى، سوريا: دارالقلم العربی.
- ❖ راوندی، قطب الدین، ۱۴۰۹ هـ ق، الخرائج و الجرائح، قم، مؤسسه امام مهدی (عج).

- ❖ زبیدی مرتضی و محد بن محمد، تاج العروس من جواهر القاموس، دار الفكر، بیروت - لبنان - ۱۴۱۴ ق، ج ۱۹، ص ۱۵۹
- ❖ ساعدی، حاتم، ۱۹۹۹م، مدخل فی النثر العربی الحديث، بیروت، موسسه المعارف للمطبوعات.
- ❖ سپهر، میرزا محمدتقی، ۱۳۸۵، ناسخ التواریخ (اخلاق انبیا از آدم تا خاتم)، قم، انتشارات اسلامی، چاپ اول.
- ❖ ستاری، جلال، ۱۳۷۳، درد عشق زلیخا، تهران، انتشارات توس.
- ❖ سلام، محمد زغلول، ۱۹۷۳م، دراسات فی القصه العربیة الحديثه، الاسكندریه، منشأة المعارف.
- ❖ سید قطب، ۱۳۵۹ش، التصوير الفنی فی القرآن، ترجمه: محمد علی عابدی، تهران: مرکز نشر انقلاب، چاپ اول.
- ❖ ۱۳۵۹، آفرینش هنری در قرآن، محمد مهدی فولادوند، تهران، بنیاد قرآن.
- ❖ ۱۳۳۵ش، فی ظلال القرآن، ترجمه احمد آرام، تهران: انتشارات علمی، چاپ اول.
- ❖ سیوطی، جلال الدین، ۱۳۶۳ق، درالمنثور، بیروت، دارالمعرفه.
- ❖ سی، آرتور و دیگران، ۱۳۷۸، هزار توی داستان، ترجمه: نسرین مهاجر، چاپ اول، تهران: نشر چشمه.
- ❖ شاپوری میان‌دوآب، سعید، پایان نامه کارشناسی ارشد: جلوه دراماتیک قرآن با تکیه بر احسن القصص، دانشگاه تهران: ۱۳۷۹.
- ❖ شاملو، احمد، ۱۳۵۰، چشم‌انداز شعر امروز برگزیده شعرهای احمد شاملو، سازمان انتشارات با مداد

- ❖ شهیدی ، سید جعفر ، آسیه ملکه مصر ، موسسه ُ خدمات فرهنگی رسا ، ۱۳۷۱ ، ص ۹
- ❖ شمیسا، سیروس، ۱۳۷۳ش، انواع ادبی، تهران، فردوس، چاپ دوم.
- ❖ شیخ صدوق، ۱۴۰۴ق، عیون اخبار الرضا، بیروت، اعلمی.
- ❖ ۱۴۱۰ ق، الخصال، تحقیق علی اکبر غفاری، موسسه اعلمی.
- ❖ بی تا ، علل الشرایع، قم: منشورات مکتبه الدواری.
- ❖ صفی، سید محمد ، ۱۳۶۱ش، قصص قرآن، قم، دفتر انتشارات اهل بیت.
- ❖ طباطبایی، محمدحسین، ۱۴۰۷، المیزان، ترجمه محمداقصر موسوی، موسسه اعلمی، چاپ بیروت، ج ۱۹.
- ❖ طبرسی، فضل بن حسن، بی تا، مجمع البیان فی تفسیر قرآن، ج ۲،
- ❖ ، تفسیر جوامع الجامع ، ج ۴
- ❖ طبری ، محمد بن جریر ، ۱۴۰۳ق ، تاریخ طبری (تاریخ الامم و الملوك)، به کوشش گروهی از علما ، بیروت، اعلمی. بن حسن ، التبیان فی تفسیر القرآن ، قرن پنجم، دار احیاء التراث العربی، بیروت
- ❖ طوسی ،محمد بن حسن ،التبیان فی تفسیر قرآن ، قرن پنجم، دار احیاء التراث العربی، بیروت، ج ۸، ص ۱۲۹
- ❖ عبد ربه، السید عبدالحافظ، ۱۹۷۱، بحوث فی قصص القرآن، بیروت، دارالکتب اللبنانی.
- ❖ عبداللهیان، حمید، ۱۳۸۱، شخصیت و شخصیت پردازی در داستان معاصر، چاپ اول، انتشارات آن، تهران.

- ❖ عبدل حیم، ام. آ. اس، ۱۳۸۰، بافت و مناسبات بینامتنی: راهگشای تفسیر قرآن، ترجمه: ابوالفضل حری، مرکز مطالعات و تحقیقات هنری (زیباشناخت شماره ۴).
- ❖ عتر، نورالدین، ۱۴۱۵، القرآن الکریم و الدراسات الادبیه، دمشق، منشورات جامعه دمشق.
- ❖ علیزاد، علی اکبر، ماهنامه رواق هنر و اندیشه، شماره سی و چهارم.
- ❖ علیزاده، زهرا، ۱۳۸۹، مبانی نقد داستان از دیدگاه قرآن، مجله هنر دینی، ۲: عمادزاده، حسین، ۱۳۸۳ش، تاریخ انبیاء از آدم تا خاتم و قصص قرآن، تهران، اسلام.
- ❖ عمید، حسن، ۱۳۸۹، فرهنگ عمید، تهران، انتشارات امیرکبیر.
- ❖ غلامرضایی، علی اصغر، ۱۳۹۰، درآمدی بر ساختار روایت قصه‌های قرآن، تهران، دانشکده صدا و سیما.
- ❖ فروغ، مهدی، ۱۳۵۴، شاهنامه و ادبیات دراماتیک، وزارت فرهنگ و ارشاد
- ❖ فضل الله، محمدحسین، ۱۹۹۲م، الحوار فی القرآن؛ بیروت؛ دارالفکر معاصر؛ الطبعة الثالثة.
- ❖ فعال عراقی، حسین، ۱۳۷۸ش، داستان‌های قرآن در المیزان، تهران: نشر سبحان، چاپ دوم.
- ❖ فولادی تاتاری، خیام، عناصر داستانهای علمی - تخیلی، چاپ اول، تهران: نشر نی.
- ❖ فیستر، مانفرد، ۱۳۸۷، تجزیه و تحلیل درام، مهدی نصراله‌زاده، تهران، مینوی‌خرد.
- ❖ فیلد، سید، ۱۳۷۴، راهنمای فیلم نامه نویس، ترجمه عباس اکبری، تهران: مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی.
- ❖ فیض کاشانی، ملأ محسن، الأصفی فی تفسیرالقرآن، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، قم، اول، ۱۴۱۸ ق، ج ۲، ص ۹۲۱

- ❖ قاسم پور، محسن، پژوهشی در جریان شناسی تفسیر، قم، ایران، ص ۳۶۴
- ❖ قاموس کتاب مقدس، هاکس آمریکایی
- ❖ قرائتی، محسن، تفسیر نور، مرکز فرهنگی درسهای قرآن، یازدهم ۱۳۸۳ش
- ❖ قرشی بنابی، علی اکبر، ۱۳۷۱، قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
- ❖ قناد، صالح، ۱۳۸۹، قصه‌های قرآن، قم: مرکز نشر المصطفی، چاپ دوم.
- ❖ قطب الدین راوندی (قصص الانبیاء)، برهان الدین خوارزمشاه، که نسبت او را به لوط پیغمبر می‌دانند
- ❖ کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۳۸۸ق، اصول کافی، دارالکتب الاسلامیه.
- ❖ کاشانی، زبدۃ التفاسیر، ج ۷،
- ❖ کراچکی، محمد بن علی - کمره ای، محمد باقر، ۴۴۹ق، گنجینه معارف شیعه إمامیه / ترجمه کتاب کنز الفوائد و التعجب، چاپ اول، فردوسی،
- ❖ مجلسی، محمد باقر، ۱۳۸۴ش، بحارالانوار، چاپ چهارم، المکتبه الاسلامیه.
- ❖ مجله مدرس علوم انسانی، زمستان ۱۳۷۸، شماره ۱۳.
- ❖ مجلسی، محمد باقر، (بحار الانوار)
- ❖ محقق، محمد باقر، ۱۳۶۱، دائرة الفرائد در فرهنگ قرآن، تهران، بعثت.
- ❖ محلاتی، ذبیح الله، ۱۳۸۲، ریاحین الشریعه، تهران، دارالکتب اسلامیه.
- ❖ مستور، مصطفی، ۱۳۷۹، مبانی داستان کوتاه، چاپ اول، تهران: نشر مرکز.

- ❖ معارف، مجید، ۱۳۸۵، روش قرآن در طرح وقایع و سرگذشتهای تاریخی، صحیفه مبین.
- ❖ معین، محمد، ۱۳۴۲، فرهنگ فارسی، تهران: مؤسسه امیرکبیر، چاپ اول.
- ❖ مک کی، رابرت، ۱۳۹۱، داستان، ساختار، سبک و اصول فیلمنامه نویسی، ترجمه محمد گذر آبادی، تهران، هرمس.
- ❖ مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۸۲، تفسیرنمونه، تهران، دار الکتب الاسلامیه .
- ❖ ناصر مکارم شیرازی، الأمل فی تفسیر کتاب الله المنزل، مدرسه امام علی بن البی‌طالب ، قم ، اول، ۱۴۲۱ق ، ج ۱۲، ص ۱۸۷
- ❖ مکی، ابراهیم، ۱۳۷۱، شناخت عوامل نمایش ، تهران، انتشارات سروش، چاپ دوم.
- ❖ ملبوبی، محمدتقی، ۱۳۷۶، تحلیلی نو از قصص قرآن، تهران: امیرکبیر، چاپ اول.
- ❖ منصوری، علی جابر، ۲۰۰۰م، النقد الادبی الحديث، عمان، دار عمار، الطبعة الاولى.
- ❖ موسوی خمینی، روح اله، بی تا، کشف الاسرار، تهران: پیام اسلام.
- ❖ میر، مستنصر، ۱۳۸۲، سوره به منزله کلیت، سیری در تفسیر قرآن در قرن بیستم، ترجمه ابوالفضل حرّی، مرکز مطالعات و تحقیقات هنری (زیباشناخت شماره ۸ و ۹)
- ❖ میرصادقی، جمال، ۱۳۸۰، عناصر داستان، چاپ چهارم، تهران: انتشارات سخن.
- ❖ ناصر مکارم شیرازی، لأمل فی تفسیر کتاب الله المنزل ، ۱۴۲۱ ق، چاپ اول، مدرسه امام علی بن ابی طالب
- ❖ ناظرزاده کرمانی، فرهاد، ۱۳۸۳، درآمدی به نمایشنامه شناسی، انتشارات سمت.
- ❖ نجم، محمد یوسف، ۱۹۷۶، فی القصة، بیروت، دارالثقافة.

- ❖ نراقی، ملا احمد، ۱۳۷۱، معراج السعاده، انتشارات هجرت، چاپ اول.
- ❖ نفیسی، علی اکبر خان، ملقب به ناظم الاطباء، کتابفروشی خیام، تهران، ۱۴۳۴ق
- ❖ وینی، میشل، ۱۳۷۷، تئاتر و مسائل اساسی آن، ترجمه: سهیلا فتاح، تهران: انتشارات سمت، چاپ اول.
- ❖ هولتن، اورلی، مقدمه / ایبر تئاتر آیین طبیعت، ترجمه محبوبه مهاجر، ۱۳۶۲ش، تهران: سروش، ص ۶۳
- ❖ یوسف، سعد، ۱۳۸۸، قصص القرآن و قصص الانبیاء، ترجمه: جهانگیر ولدبیگی، تهران: انتشارات کردستان، چاپ اول

منابع عربی

- ❖ ابن عربی، ابو عبدالله محی الدین محمد، دار الحیاء التراث العربی، بیروت، اول، ۱۴۲۲ق، ج ۲، ص ۳۵۵
- ❖ ابوالسیت، محمد الشحات، خصائص النظم القرآنی فی قصه ابراهیم(ع)، قاهره، ۱۹۹۱م، مطبعه الامانه.
- ❖ بهجت، احمد، ۱۹۸۷م، انبیاء الله، قاهره، دارالشروق.
- ❖ زبده تفاسیر، ملا فتحی الله کاشانی، عربی، بنیاد معارف اسلامی، قم، ۱۴۲۳، ج ۷، ص ۳۰۲
- ❖ فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، عربی، انتشارات هجرت، س ۱۴۱۰ق، ج ۷، ص ۳۳۳
- ❖ طوسی، محمد بن حسن، التبیان فی تفسیر قرآن، دار الحیا تراث العربی، بیروت، ج ۸، قرن پنجم، ص ۱۲۹
- ❖ طباره، عفیف عبدالفتاح، بی تا، مع الانبیاء فی القرآن، بیروت: دارالعلم للملایین.

❖ ناجی، مشرح محمد، ۱۹۹۲، الافاق الفنية فى القصه القرآنية، المدينة المنورة، دارالمجتمع النشر و التوزيع.

نشریات

- ❖ آل محمد، محمد رضا، مجله: هنر، پاییز، شماره ۴، ۱۳۶۲، ص ۳۱۲ و ص ۳۱
- ❖ امینی، ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت (۲)، تهران، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران، دی ماه ۱۳۷۲ش
- ❖ بنیاد پژوهش‌های قرآنی حوزه و دانشگاه،، قرآن و هنر، ۱۳۸۸، مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش‌های قرآنی حوزه و دانشگاه.
- ❖ حرى، ابوالفضل، ۱۳۸۰، کنکاشی در سوره «والعادیات»، مرکز مطالعات و تحقیقات هنری زیباشناخت، شماره ۵.
- ❖ روزنامه کیهان، ۱۷ دی ۱۳۸۱، شماره ۱۷۵۶۹، صفحه مقالات.
- ❖ فصل نامه مشکوة، شماره ۵۴ و ۵۵ بهار و تابستان ۱۳۷۶.
- ❖ فصل نامه یاد، شماره یک، زمستان ۱۳۶۴.
- ❖ نشریه هنرهای زیبا - هنرهای نمایشی و موسیقی، پاییز و زمستان ۱۳۹۰، شماره ۴۴.
- ❖ نقی پورفر، پژوهشی پیرامون تدبیر در قرآن، ص ۲۸
- ❖ ولی الله نقی پور فر، پژوهشی پیرامون تدبیر در قرآن، مجله قرآنی کوثر، ۱۳۸۲، شماره دوم، ص ۲۸
- ❖ ۱۳۸۸، مؤلفه‌های زمان و مکان روایی در قصص قرآنی، ادب پژوهی، شماره ۸-۷، ص ۱۴۴.

❖ قائمی مقدم ، محد رضا ، روش الگوئی در تربیت اسلامی ، مجله معرفت ، ش ۶۹ ، س ۱۳۸۲ش.

❖ قرآن، ادب و هنر (مجموعه مقالات)، ۱۳۸۵، اصفهان: دانشگاه اصفهان، چاپ اول.

❖ خبری ، محمد ، حکمت هنر زیبایی و عناصر نمایشی قصه یوسف در قرآن کریم ، شماره ۷ ، سوره مهر

❖ یونسی، ابراهیم، ۱۳۷۹، هنر داستان نویسی، تهران، نگاه.

منابع سایتی و نرم افزاری

❖ سایت اسرا

❖ کتابخانه نور

❖ مقالات نور

❖ ویکی پدیا

توجه داشته باشید: جهت چاپ مقالات خود در نشریات علمی و همایش های معتبر با (خانم دکتر جعفری) ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵ تماس بگیرید. گواهی نامه پذیرش و چاپ مقاله، کمتر از ۷۲ ساعت صادر می گردد.

**موسسه علمی و حقوقی قانون یار
برگزار می کند**

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی کرمانشاه

موسسه
و امور ایرانگردان

**مصدور گواهی نامه معتبر
پذیرش و ارائه مقاله
(با مهر بر جسته و هوادار نام مخصوص)**

دانشگاه فرهنگیان

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

پنجمین همایش علمی-پژوهشی

مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام

ارگان ها و سازمان های حامی معنوی برگزاری همایش (در استان کرمانشاه)
دانشگاه فرهنگیان - سازمان ارشاد اسلامی - آموزش و پرورش - بنیاد شهید، سازمان شهرداری و ...

www.Olomensani.ir **محورهای پذیرش مقالات** www.Ghanonyar.ir

تمام گرایش های رشته فقه، حقوق و علوم قضایی

علوم تربیتی، تکنولوژی آموزش و آموزش و پرورش

روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم دینی و مذهبی

علوم اقتصادی، بانکی و تمام گرایش های مدیریت

مدیر اجرایی همایش
دکتر شهلا رضایی

دبیر علمی و مسئول همایش
دکتر بهنام اسدی

مکان و زمان برگزاری همایش
کرمانشاه - ۱۴۰۱/۱۲/۱۱

ایمیل رسمی همایش جهت دریافت مقالات پژوهشگران
OLOMENSANI@YAHOO.COM
ارسال مقاله از طریق واتس آپ، اینستاگرام، تلگرام، روبیکا به شماره ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

دبیرخانه مرکزی موسسه قانون یار: تهران، میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت، موسسه قانون یار ۰۵۲۶ - ۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹
(در صورت طرح سوال درخصوص ارسال مقاله یا جذب در هیات علمی همایش با خانم دکتر قبادی تماس بگیرید. ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵)